

PROCJENA VALJANOSTI KAO PREDUVJET ZA POBOLJŠANJE KVALITETE RADA U USTANOVAMA ZA RANI I PREDŠKOLSKI ODGOJ I OBRAZOVANJE

Sažetak

Praćenje, sagledavanje i razvoj kvalitete rada u ustanovama za rani i predškolski odgoj i obrazovanje treba biti stalan proces koji se provodi postupcima vrjednovanja i samovrjednovanja. Cilj je istraživanja sagledavanje postojanja i smjera napretka u radu predškolskih ustanova Zapadnohercegovačke županije u svrhu poboljšanja kvalitete odgojno-obrazovnog rada. Kvaliteta odgojno-obrazovnog procesa praćena je standardima koji su operacionalizirani indikatorima koji se primjenjuju u ustanovama ranoga i predškolskoga odgoja i obrazovanja u Republici Hrvatskoj i Republici Srbiji. Rezultati ispitivanja pokazuju kako se sva djeca tretiraju kao jednako važna, poštuju se prava djece i odraslih te kako se u skupinama njeguje pozitivna atmosfera, spontana i otvorena za komunikaciju. Također, smatraju da se u osmišljavanju i realizaciju odgojno-obrazovnog procesa trebaju više uključiti roditelji i predstavnici lokalne zajednice. Navedeni rezultati ukazuju na to da bi se više pozornosti trebalo usmjeriti na proces praćenja i vrjednovanja u predškolskim ustanovama u Zapadnohercegovačkoj županiji.

Ključne riječi: ustanove za rani i predškolski odgoj i obrazovanje, procjena, kvaliteta

MARINA
ZELENIČIĆ*

UDK: 005.6:373.24
Prethodno priopćenje

* Marina Zeleničić, prof., stručna savjetnica za predškolski odgoj, Zavod za školstvo Mostar, marina.zelenicic@tel.net.ba

Uvod

Promatranje, praćenje i dokumentiranje odgojno-obrazovne djelatnosti stalan je proces u demokratski usmjerenoj ustanovi za rani i predškolski odgoj i obrazovanje. Sagledavanje kvalitete, međusobni dijalog, kritičko promišljanje, kreativnost i stalno traženje u svrhu poboljšanja put je koji vodi kvaliteti. Što je to kvalitetna ustanova za roditelje, što za odgajatelje i kako kvalitetu doživljavaju djeca, što ih čini sretnima? To je pitanje koje trebamo postaviti kada planiramo i organiziramo prostor i aktivnosti. Samo se sretno dijete razvija i ostvaruje svoj puni potencijal. Istraživanja pokazuju da visoka kvaliteta programa za ranu njegu i obrazovanje može imati snažan utjecaj na poboljšanje kognitivnih, akademskih i socijalnih vještina sve djece, posebno one s najvećim rizikom za neuspjeh u kasnijem školovanju.¹ Profesionalni razvoj na razini vrtića podrazumijeva: 1. procjenu potreba; 2. utvrđivanje važnosti profesionalnoga razvoja; 3. planiranje profesionalnoga razvoja na razini ustanove; 4. primjenu; 5. praćenje i vrjednovanje.² Sagledavanje kvalitete podrazumijeva sagledavanje svih vidova odgojno-obrazovnoga procesa kako iz perspektive ravnatelja i odgajatelja tako i roditelja. U Zapadnohercegovačkoj županiji provedeno je istraživanje kvalitete u svrhu poboljšanja rada u institucijama za rani i predškolski odgoj i obrazovanje. Županija se sastoji od četiriju općina u kojima je raspoređeno 13 ustanova za rani i predškolski odgoj i obrazovanje, a od toga su četiri ustanove kojima je osnivač općina i devet ustanova koje su u privatnome vlasništvu. U pedagoškoj 2015./2016. godini 747 djece uključeno je u programe predškolskih ustanova u kojima je uposleno 67 odgajatelja. U ovome istraživanju indikatori su grupirani u pet standarda kvalitete: 1. materijalno-tehnički uvjeti, zdravstveno-higijenski uvjeti rada, prehrana i sigurnost djece u predškolskoj ustanovi; 2. planiranje i realizacija odgojno-obrazovnoga rada u predškolskoj ustanovi; 3. suradnja predškolske ustanove s roditeljima/starateljima djece i lokalnom zajednicom; 4. organizacija rada i rukovođenje i 5. etos. Antulić³ navodi da samovrjednovanje postaje uspješno tek kad postane proces koji je sastavni dio svakodnevnoga rada i života ustanove čiji je osnovni cilj unaprjeđenje kvalitete života djeteta u vrtiću.

¹ David Carrier, „Early childhood highlights“, *Child trends*, 1 (2010.) 1, str. 1–4; Rimantas Dumcius i dr., *Study on the effective use of early childhood education and care in preventing early school leaving*, commissioned by DG EaC, 33 European countries, 2014.; Brenda Taggart i dr., *The Effective Provision of Pre-School Education [EPPE] Project*, Institute of Education, London, 2013.

² Dušanka Popović i dr., *Profesionalni razvoj na nivou vrtića/škole – priručnik za škole/vrtiće*, Zavod za školstvo i British Council, Podgorica, 2013.

³ Sandra Antulić, „Model samovrednovanja u ustanovama ranog i predškolskog odgoja i obrazovanja“, *Dijete, vrtić, obitelj*, 69 (2012.), str. 28–29.

1. Teorijski dio rada

1.1. Materijalno-tehnički uvjeti, zdravstveno-higijenski uvjeti rada, prehrana i sigurnost djece u predškolskoj ustanovi

Materijalno-tehnički uvjeti rada podrazumijevaju cjelokupan prostor predškolske ustanove i propisani su pedagoškim standardima. Pored uvjeta rada koji su propisani zakonskim aktima prostor treba biti uređen tako da pruža osjećaj dobrodošlice te oslikava odgojno-obrazovni rad. Okruženje za učenje u suvremeno usmjerenoj predškolskoj ustanovi odražava aktualna događanja kao i odgojno-obrazovne aktivnosti koje se provode u skupinama. Radovi djece koji imaju obrazovnu, informativnu i estetsku funkciju prevladavaju u prostoru. Stvaranje primjerenih uvjeta za odgojno-obrazovni rad podrazumijeva osiguranje strukturiranoga i nestrukturiranoga didaktičkog materijala za učenje kojemu su izloženi u sobi dnevnoga boravka na djeci dostupnim mjestima. Središta aktivnosti u kvalitetnim ustanovama oblikovana su u zavisnosti od tematskih i projektnih aktivnosti i svakodnevno se nadopunjavaju odgovarajućim materijalima. Osmišljeni manji prostori u kojima su materijali dostupni, raspoređeni svrsishodno i pregledno, pozivaju djecu na druženje u manjim skupinama, međusobnu komunikaciju i interakciju u kojoj usvajaju znanja i vještine jedni od drugih. Djeca rane i predškolske dobi uče oponašanjem te je praksa pokazala da je poželjno oblikovati mješovite vrtičke skupine u kojima su namještaj, oprema i obrazovni materijal prilagođeni različitoj dobi djece. Raznovrsno ponuđen materijal omogućuje djeci različitih sposobnosti i interesa kontinuiran razvoj. Vizualni rasporedi (natpisi na središtima aktivnosti i slike aktivnosti) konkretna su smjernica i pomoć djeci za razumijevanje središta i dnevnih rutina, razumijevanje slijeda aktivnosti, predviđanje što će se sljedeće dogoditi. Vizualni rasporedi osiguravaju strukturu, smanjuju tjeskobu (osobito u prilagodbi), povećavaju samopouzdanje i promiču neovisnost, pomažu pamćenju budućih aktivnosti.⁴ Kvaliteta ozračja, osjećaj ugone kod djece osnovni je preduvjet emocionalne stabilnosti. Poželjno je da soba dnevnoga boravka djecu asocira na ugodno obiteljsko okruženje što uključuje materijale toplih boja te mekane i udobne ležajeve. Kriteriji dobrog ozračja jesu:

- istodobno provođenje različitih aktivnosti (svako dijete odabire što želi raditi grupirajući se u manje skupine);
- zaposlenost djece tj. djeca se bave aktivnostima koja su im zanimljiva;

⁴ Usp. Ivana Visković – Marina Zeleničić, *Program predškole: osnovne metodičke smjernice*, In fondacija, Banja Luka, 2015.

- različite društvene interakcije;
- slobodno kretanje djece prostorom;
- djetetov slobodan odabir sadržaja i druge djece s kojom će uspostaviti aktivnost.⁵

Ustanova treba imati propisane zaštitne mjere koje podrazumijevaju: 1. dovođenje djece u vrtić; 2. opće smjernice sigurnosti u prostorijama u kojima borave djeca; 3. mjere sigurnosti na vanjskome prostoru; 4. mjere postupanja u slučaju nestanka djeteta iz vrtića; 5. mjere nadzora kretanja osoba u vrtiću i 6. mjere prehrambeno-zdravstvene sigurnosti u vrtiću.⁶ Zdravstveno-higijenski uvjeti rada u Zapadnohercegovačkoj županiji nisu propisani zakonskim ni podzakonskim aktima, ali neophodno je pravovaljano održavanje prostorija, opreme i namještaja u skladu s osnovnim sanitarnim i higijenskim zahtjevima. Odgajatelji dogovaraju s roditeljima pravila ponašanja kao i međusobno informiranje o svim pitanjima važnim za dijete i njegovu obitelj. Evidencija o prehrani djece treba biti transparentna svim korisnicima usluga. Pravilna prehrana djece podrazumijeva redoviti broj obroka u skladu preporučenim količinama energije i prehrambenih tvari u njima. Unutarnji kao i vanjski prostor ustanove neophodno je zaštititi ogradama i sigurnosnim vratima. Unutarnji prostor treba biti osvjetljen sa što više prirodnoga svjetla, dok je poželjno da vanjski prostor za igru ima zelene, osunčane i hladovite površine opremljene odgovarajućim spravama, pješčanicima i sl.

1.2. Planiranje i realizacija odgojno-obrazovnog rada u predškolskoj ustanovi

Strateško planiranje sustavan je proces u kojem se djelatnike usmjerava na prave prioritete te izgrađuje njihov osjećaj odgovornosti za prioritete koji su ključni za ostvarenje misije ustanove i unaprjeđenje njezina djelovanja⁷. Na mnoge načine nije najbitnije što odgajatelji pišu u svojim planovima, već ono što se stvarno događa u praksi. Ipak, zapisivanje razmišljanja i planova pomaže u „brušenju ideja“, razjašnjavanju namjera i usavršavanju planiranoga procesa (to je dobro za samodisciplinu), osigurava vidljivost procesa i pruža evidenciju o tome što je i na čemu rađeno

⁵ Edita Slunjski i dr., *Priručnik za samovrednovanje ustanova ranog i predškolskog odgoja i obrazovanja*, Nacionalni centar za vanjsko vrednovanje obrazovanja, Zagreb, 2012.

⁶ I. Visković – M. Zeleničić, n. dj.

⁷ E. Slunjski i dr., n. dj.

tijekom godine⁸. Pri realizaciji planirane aktivnosti uzimamo li u obzir interes djece? Planiramo li, u smislu podrške, daljnju realizaciju aktivnosti koje su inicirala djeca? Djeca imaju svoju logiku koju trebamo slijediti ako želimo maksimalno potaknuti usvajanje novih znanja. Ako ih usmjeravamo na međusobnu interakciju, samoza-ključivanje i samoučenje, sami sukonstruiraju znanja i vještine. Fleksibilnost je jedna od najpoželjnijih osobina odgajatelja, a ujedno je i preduvjet za uspješno planiranje i realizaciju odgojno-obrazovnog procesa u predškolskoj ustanovi. Poželjno je retrospektivno evaluirati realizaciju u odnosu na prvobitni plan te na tome temeljiti sljedeće planiranje. Osim primarnoga programa u vrtićima se nude i specijalizirani programi koje djeca zajedno s roditeljima biraju po osobnome afinitetu. Svako dijete ima svoje potencijale, sposobnosti pa i želje koje bismo trebali prepoznati i uvažiti prilikom izbora nekoga od ponuđenih specijaliziranih programa.

1.3. Suradnja predškolske ustanove s roditeljima/starateljima djece i lokalnom zajednicom

Roditelji/staratelji djece trebaju biti informirani o planu i programu odgojno-obrazovnog rada. Jasno definirani oblici suradnje omogućuju roditeljima prepoznati svoje mogućnosti i želje te doprinijeti kvalitetniju procesu na zadovoljstvo djece, odgajatelja i samih roditelja. Kvalitetno roditeljstvo zahtijeva aktivno, ravnopravno sudjelovanje roditelja u planiranju, provedbi i vrjednovanju odgojno-obrazovnog procesa.⁹ Višestruke su koristi koje dijete ima od uključivanja roditelja, a osjećaj sigurnosti koji se razvija kod djeteta na prvome je mjestu. Prisutnost roditelja u sobi dnevnoga boravka daje mogućnost odgajatelju za veći individualizirani rad s djecom. Roditelji koji dio vremena provedu s djetetom u vrtiću mogu posmatrati svoje dijete iz jedne druge perspektive. Interakcija s drugom djecom i odraslim osobama u vrtiću, poštivanje dogovorenih pravila, suradnja i uvažavanje autoriteta nešto je što roditelji mogu vidjeti u drugome okruženju te se usmjeravaju na korištenje primjerenijih postupaka u odgoju svoje djece. U suvremenoj demokratski ustrojenoj predškolskoj ustanovi poštuju se prava sve djece i njihovih obitelji. Djeca donose dio obiteljske kulture koju imaju potrebu podijeliti s drugima i drugačijima. Uključivanjem lokalne zajednice u planiranje i realizaciju odgojno-obrazovnog procesa djecu pripremamo za stvarne svrsishodne životne uvjete. S obzirom na to da djeca uče oponašanjem, u

⁸ Maureen Bennett i dr., *Vodič za samovrednovanje u predškolskim ustanovama*, Ministarstvo prosvete, nauke i tehnološkog razvoja, Beograd, 2013.

⁹ Maja Ljubetić, *Od suradnje do partnerstva obitelji, odgojno-obrazovne ustanove i zajednice*, Element, Zagreb, 2014.

susretu s članovima lokalne zajednice usvajaju potrebna znanja i vještine. Predškolska ustanova u realizaciji projekata surađuje s organizacijama i institucijama koji su važni u odgojno-obrazovnome radu. Također je dio zajednice te je poželjno sudjelovanje u različitim kulturnim i sportskim aktivnostima u lokalnoj sredini.

1.4. Organizacija rada i rukovođenje

U suvremenoj predškolskoj ustanovi moć i odgovornost raspoređeni su između svih čimbenika koji su uključeni u odgojno-obrazovni proces te su samim time i suodgovorni za kvalitetu rada.¹⁰ Sagledavanje, razvoj i poboljšanje kvalitete stalan je proces koji se provodi postupcima samovrjednovanja. U predškolskoj ustanovi potrebno je otvoreno raspravljati o kvaliteti i uvjetima za poboljšanje kvalitete odgojno-obrazovnog rada. U načelu, kada se počne raditi na poboljšanju kvalitete, mogu se identificirati oblasti za koje se utvrdi da ih treba razvijati. Ustrojavanje vijeća roditelja u Zapadnohercegovačkoj županiji nije zakonska obveza, ali se zbog svakodnevne jedinstvene uključenosti roditelja svakako preporuča. Pored neslužbenih svakodnevnih susreta odgajatelja i roditelja postoje i brojni drugi oblici na koje roditelje možemo uključiti i informirati o svim važnim pitanjima iz života i rada ustanove.

1.5. Etos

Nezavisna međunarodna evaluacija (*Bolji pristup i ravnopravnost u predškolskom obrazovanju u Centralnoj i Istočnoj Evropi i Zajednici nezavisnih država*) rada UNICEF-a na predškolskom obrazovanju ispitivala je četiri područja među kojima je i područje *sistemskih promjena* gdje se ispitivala i kvaliteta. Dano je 12 preporuka među kojima je i potreba regionalnoga istraživanja o pitanjima u svezi s većom kvalitetom.¹¹ Bitan preduvjet kvalitete je poštivanje prava kako djece tako i odraslih. Opći cilj predškolskoga odgoja i obrazovanja osigurati je optimalne i jednake uvjete kako bi se svako dijete, od rođenja do polaska u školu, razvijalo i ostvarivalo svoje pune potencijale i kompetencije kroz različite vidove kvalitetnoga predškolskog odgoja i obrazovanja. Okvirnim zakonom o predškolskom odgoju i obrazovanju (2007)¹² predškolske ustanove dužne su razvijati, unaprjeđivati i poštivati nacionalne i vjerske slobode,

¹⁰ E. Slunjski i dr., n. dj.

¹¹ John Wood i dr., *Bolji pristup i ravnopravnost u predškolskom obrazovanju u Centralnoj i Istočnoj Evropi i Zajednici nezavisnih država (Izvjestaj nezavisne međunarodne evaluacije)*, UNICEF & United for children, 2014.

¹² „Okvirni zakon o predškolskom odgoju i obrazovanju u Bosni i Hercegovini“, *Službeni glasnik BiH*, 2007., 88, čl. 9., 11.

običaje, toleranciju i kulturu dijaloga. Vujičić¹³ navodi da se odgojno-obrazovna ustanova sa širom zajednicom organizira „mrežu“ praktičara koja potiče zajedničku odgovornost za kontinuirano učenje, za mijenjanje kulture odgojno-obrazovne ustanove, za poboljšanje odgojno-obrazovne prakse u smjeru razvoja kulture – usmjerene na kontinuirano učenje i istraživanje.

2. Metodologija istraživanja

Tijekom ožujka 2016. godine u Zapadnohercegovačkoj županiji Bosne i Hercegovine provedeno je empirijsko neeksperimentalno istraživanje stavova ispitanika (odgajatelja, ravnatelja i roditelja) o kvaliteti odgojno-obrazovnoga rada u ustanovama za rani i predškolski odgoj. Istraživanje je provedeno s ciljem utvrđivanja mišljenja stručnih zaposlenika i roditelja o ispunjavanju kvalitete rada u predškolskim ustanovama. Rezultati ovoga istraživanja bili bi preduvjet poboljšanja kvalitete rada u institucijama ranoga i predškolskoga odgoja i obrazovanja u Zapadnohercegovačkoj županiji. Populacija stručnih zaposlenika utvrđena je na temelju podataka dobivenih iz Ministarstva obrazovanja, znanosti, kulture i športa, Zapadnohercegovačke županije. U Zapadnohercegovačkoj županiji (ŽZH) ima 13 predškolskih ustanova (četiri ustanove kojima je osnivač općina i devet ustanova kojima je osnivač privatna osoba ili vjerska zajednica), 13 ravnatelja i 67 odgajatelja. U ustanovama kojima je osnivač općina uposlen je 41 odgajatelj, a u ustanovama gdje su osnivači privatne osobe i vjerske zajednice uposleno je 26 odgajatelja. Uzorak je stratificiran u odnosu na populaciju. U predškolskim ustanovama obuhvaćenim uzorkom boravi 747 djece.

U skladu s ciljem, prepoznati su sljedeći problemi istraživanja:

- razlike u procjeni kvalitete među ispitanicima koje se odnose na materijalno tehničke uvjete, zdravstveno-higijenske uvjete rada, sigurnost i prehranu djece u predškolskoj ustanovi;
- procjena kvalitete koja se odnosi na planiranje i realizaciju odgojno-obrazovnoga rada u predškolskoj ustanovi te organizaciju rada i rukovođenje i etos,
- suradnja predškolskih ustanova s roditeljima/starateljima djece i s lokalnom zajednicom.

¹³ Lidija Vujičić, „Kultura odgojno-obrazovne ustanove i kvaliteta promjena odgojno-obrazovne prakse“, *Pedagogijska istraživanja*, 5 (2008.) 1, str. 7–21.

2.1. Mjerni instrumenti

Podatci su prikupljeni anonimnim anketiranjem anketnim upitnikom. Anketni je upitnik sastavljen za potrebe ovoga istraživanja i sadržava 24 tvrdnje koje se odnose na stavove ispitanika o odgojno-obrazovnome radu u ustanovama ranoga i predškolskoga odgoja i obrazovanja. Primijenjena je Likertova skala od 5 stupnjeva (1 – *uopće se ne slažem*; 2 – *ne slažem se u manjoj mjeri*; 3 – *niti se slažem niti se ne slažem*; 4 – *slažem se u manjoj mjeri*; 5 – *u potpunosti se slažem*). Prikupljeni podatci obrađeni su statističkim programom *Statistical Program for Social Scientists 21* (SPSS21). Za potrebe opće deskripcije izračunate su aritmetičke sredine, standardna devijacija rezultata i varijanca, a postavljene hipoteze testirane mjerama inferencijalne statistike (Spearman's rho koeficijent korelacije). Pouzdanost anketnoga upitnika utvrđena je koeficijentom *Cronbach Alpha* i iznosi, za pojedine tvrdnje, 938. Dobiveni rezultati poslužit će kako bi se utvrdio smjer napretka u radu predškolskih ustanova u Zapadnohercegovačkoj županiji.

2.2. Rezultati i rasprava

Istraživanje se temelji na uzorku od 104 ispitanika, od kojih je 48 odgajatelja, 49 roditelja/staratelja i 7 ravnatelja (tablica 1). Ispitanici imaju prosječno 39 godina ($M=38,51$; $SD=8,524$) u rasponu od 25 do 60 godina.

Tablica 1. Skupina ispitanika

	<i>f</i>	%
ravnatelj	7	6,7
odgajatelj	48	46,2
roditelj/staratelj	49	47,1
ukupno	104	100,0

Tablica 2. Radni staž

	N	Min	Max	M	SD
radni staž	104	1	41	12,27	7,602

Tablicom 2 prikazan je prosječni radni staž ispitanika iz uzorka ($M=12,27$, $SD=7,602$) u rasponu od 1 do 41 godine. Središte poslodavca, odnosno lokacija vrtića, prikazano je tablicom 3.

Tablica 3. Apsolutne frekvencije (f) i postotak frekvencije (f%) odgovora u odnosu na središte poslodavca

	<i>f</i>	<i>%</i>
grad	75	72,1
mjesto	29	27,9
ukupno	104	100,0

Udio je ispitanika koji dolaze iz grada 72% dok iz mjesta dolazi 28% ispitanika. Uzorak je stratificiran prema mjestu prebivališta. S obzirom na status vrtića (tablica 4.) utvrđujemo da je 62% (N=65) anketiranih iz vrtića lokalne samouprave, 34% (N=35) anketiranih iz privatnih vrtića dok je 4% (N=4) ispitanika iz vrtića kojemu je osnivač ostalo.

Tablica 4. Apsolutne frekvencije (f) i postotak frekvencije (f%) odgovora u odnosu na zaposlenje – status vrtića

	<i>f</i>	<i>%</i>
jedinica lokalne samouprave	65	62,5
privatno poduzeće/osoba	35	33,7
ostalo	4	3,8
ukupno	104	100,0

Tablica 5. Apsolutne frekvencije (f) i postotak frekvencije (f%) odgovora u odnosu na razinu obrazovanja ispitanika

	<i>f</i>	<i>%</i>
SSS	6	5,8
VŠS ili prvostupnik	40	38,5
VSS ili magistar struke	58	55,8
ukupno	104	100,0

Prema rezultatima iz tablice 5 srednjoškolsko obrazovanje ima 6% ispitanika. Završenu višu školu odnosno zvanje prvostupnika ima 39% anketiranih dok visoku stručnu spremu ima više od polovice ispitanih, i to čak 56%. Nakon demografskih podataka slijedi prikaz procjene kvalitete. Tvrdnje koje se odnose na kvalitetu grupirane su unutar nekoliko varijabli:

- materijalno tehnički uvjeti, zdravstveno-higijenski uvjeti rada, sigurnost i prehrana djece u predškolskoj ustanovi (tablica 6);
- planiranje i realizacija odgojno-obrazovnog rada u predškolskoj ustanovi (tablica 9);
- suradnja predškolske ustanove s roditeljima/starateljima djece i s lokalnom zajednicom (tablica 10);

- organizacija rada i rukovođenje (tablica 12);
- ETOS (tablica 14).

Tablica 6. Deskriptivni parametri procjena kvalitete

Materijalno-tehnički uvjeti, zdravstveno-higijenski uvjeti rada, sigurnost i prehrana djece u predškolskoj ustanovi	N	Min	Max	M	SD
Cjelokupan prostor predškolske ustanove uređen je tako da pruža utisak dobrodošlice.	104	1	5	4,39	,817
Okruženje za učenje odražava aktualna događanja i odgojno-obrazovne aktivnosti (prevladavaju radovi djece koji imaju obrazovnu, informativnu, estetsku funkciju).	104	2	5	4,54	,680
Svi unutarnji prostori ustanove sigurni su za sve (osvjetljenje, zaštićeni otvori, sigurnosna vrata).	104	1	5	4,11	,958
Prostorni uvjeti, oprema i namještaj pravovaljano se održavaju u skladu s osnovnim sanitarnim i higijenskim zahtjevima.	104	1	5	4,19	1,005
Predškolska ustanova vodi transparentnu evidenciju o prehrani djece.	104	1	5	4,32	,959

Tvrđnje koje se odnose na materijalno tehničke uvjete, zdravstveno-higijenske uvjete rada te sigurnost i prehranu djece u predškolskoj ustanovi grupirane su u tablici 6. Iz navedenih rezultata vidljivo je kako se ispitanici u najvećoj mjeri slažu s tvrdnjom da okruženje za učenje odražava aktualna događanja i odgojno-obrazovne aktivnosti ($M=4,48$). Ispitanici prepoznaju važnost prostornoga okruženja koje doprinosi osjećaju dobrodošlice djece i njihovih roditelja. Važnost daju i prostoru predškolske ustanove koji pruža utisak dobrodošlice ($M=4,39$) te činjenici da predškolska ustanova vodi transparentnu evidenciju o prehrani djece ($M=4,32$).

Kako bi se odgovorilo na prvi istraživački problem i u skladu s rezultatima postavljamo hipotezu:

H_0 : *Nema statistički značajne razlike frekvencije procjene kvalitete između ispitanika koja se odnosi na materijalno tehničke uvjete, zdravstveno-higijenske uvjete rada, sigurnost i prehranu djece u predškolskoj ustanovi.*

Tablica 7. Hi-kvadrat test

	χ^2	df	p
Cjelokupan prostor predškolske ustanove uređen je tako da pruža utisak dobrodošlice.	121,481 ^a	4	,000
Okruženje za učenje odražava aktualna događanja i odgojno-obrazovne aktivnosti (prevladavaju radovi djece koji imaju obrazovnu, informativnu, estetsku funkciju).	101,615 ^b	3	,000
Svi unutarnji prostori ustanove sigurni su za sve (osvjetljenje, zaštićeni otvori, sigurnosna vrata).	71,865 ^a	4	,000
Prostorni uvjeti, oprema i namještaj pravovaljano se održavaju u skladu s osnovnim sanitarnim i higijenskim zahtjevima.	81,385 ^a	4	,000
Predškolska ustanova vodi transparentnu evidenciju o prehrani djece.	116,000 ^a	4	,000

a. 0 cells (0,0%) have expected frequencies less than 5. The minimum expected cell frequency is 20,8.

b. 0 cells (0,0%) have expected frequencies less than 5. The minimum expected cell frequency is 26,0.

S obzirom na dobivene rezultate (tablica 7) nul-hipotezu o nepostojanju statistički značajnih razlika frekvencije procjene valjanosti kvalitete među ispitanicima odbacujemo za sve varijable.

Tablica 8. Deskriptivni parametri procjena kvalitete planiranja i realizacije odgojno-obrazovnog rada u predškolskoj ustanovi

	N	Min	Max	M	SD
Lokalna zajednica sudjeluje u osmišljavanju i realizaciji programa i planova.	104	1	5	2,61	1,324
U predškolskoj ustanovi ostvaruje se primarni program te specijalizirani programi (program za djecu s teškoćama u razvoju, program za nadarenu i talentiranu djecu, program učenja stranih jezika i umjetnički programi, program predškole...).	104	1	5	3,58	1,281
U skupinama se njeguje pozitivna atmosfera, spontana i otvorena za komunikaciju.	104	2	5	4,66	,601
Sva djeca tretiraju se kao jednako važna.	104	1	5	4,73	,671

U tablici 8 grupirane su tvrdnje koje se odnose na planiranje i realizaciju odgojno-obrazovnog rada u predškolskoj ustanovi. Iz navedenih rezultata vidljivo je kako se ispitanici u najvećoj mjeri slažu s tvrdnjom da se *sva djeca tretiraju kao jednako važna* ($M=4,73$) te da se *u skupinama njeguje pozitivna atmosfera, spontana i otvorena za komunikaciju* ($M=4,66$). Najmanje važnosti ispitanici daju tvrdnji da *lokalna zajednica sudjeluje u osmišljavanju i realizaciji programa i planova* ($M=2,61$).

U skladu s rezultatima postavljamo sljedeću hipotezu:

H_1 : *Pretpostavlja se razlika procjene kvalitete ispitanika koja se odnosi na planiranje i realizaciju odgojno-obrazovnog rada u predškolskoj ustanovi.*

Tablica 9. Razlika procjene kvalitete planiranja i realizacije odgojno-obrazovnog rada u predškolskoj ustanovi

	t	df	Test Value = 0		95% Confidence Interval of the Difference	
			Sig. (2-tailed)	Mean Difference	Lower	Upper
Lokalna zajednica sudjeluje u osmišljavanju i realizaciji programa i planova.	20,142	103	,000	2,61538	2,3579	2,8729
U predškolskoj ustanovi se ostvaruje primarni program te specijalizirani programi (program za djecu s teškoćama u razvoju, program za nadarenu i talentiranu djecu, program učenja stranih jezika i umjetnički programi, program predškole...).	28,535	103	,000	3,58654	3,3373	3,8358
U skupinama se njeguje pozitivna atmosfera, spontana i otvorena za komunikaciju.	79,113	103	,000	4,66346	4,5466	4,7804
Sva djeca tretiraju se kao jednako važna.	71,832	103	,000	4,73077	4,6002	4,8614

U skladu s rezultatima iz tablice hipotezu o postojanju statističkih značajnih razlika procjene stručnih radnika i roditelja/korisnika usluga prihvaćamo. Postoji značajna razlika procjene koju ispitanici daju kvaliteti planiranja i realizacije odgojno-obrazovnog rada u predškolskoj ustanovi.

Tablica 10. Suradnja predškolske ustanove s roditeljima/starateljima djece i lokalnom zajednicom

	N	Min	Max	M	SD
U predškolskoj ustanovi se, radi osiguranja prava na privatnost, koristi poseban prostor za individualne razgovore.	104	1	5	3,97	1,127
Roditelji se u suradnji s odgajateljima aktivno uključuju u stvaranje boljih uvjeta za odgojno-obrazovni proces.	104	1	5	3,78	1,267
Odgajatelji povezuju događanja u vrtiću s obiteljskim okruženjem u kojemu dijete živi.	104	2	5	4,39	,742
Predškolska ustanova organizira susrete s djecom drugih odgojno-obrazovnih ustanova u lokalnoj zajednici i šire.	104	1	5	3,32	1,325
Predškolska ustanova surađuje s organizacijama i institucijama po pitanju realizacije projekata koji su važni u odgojno-obrazovnom radu.	104	1	5	3,62	1,216
Predškolska ustanova sudjeluje u različitim kulturnim i sportskim aktivnostima u lokalnoj sredini.	104	1	5	3,75	1,226
Aktivnosti predškolske ustanove prepoznate su i cijenjene u lokalnoj i široj zajednici.	104	1	5	3,89	1,198

Tablicom 10 prikazana je aritmetička sredina i standardna devijacija na temelju rezultata u odnosu na procjene ispitanika o tvrdnjama koje su se odnosile na suradnju predškolske ustanove s roditeljima/starateljima djece i lokalnom zajednicom. Ispitanici su gotovo sve tvrdnje vrjednovali indiferentnošću. Ispitanici u najvećoj mjeri daju važnost tvrdnji da odgajatelji povezuju događanja u vrtiću s obiteljskim okruženjem u kojemu dijete živi ($M=4,39$). Vidljivo je iz rezultata da su ispitanici ostali indiferentni prema ostalim tvrdnjama te u skladu s tim postavljamo sljedeću hipotezu:

H_2 : *Pretpostavlja se razlika procjene kvalitete ispitanika koja se odnosi na suradnju predškolske ustanove s roditeljima/starateljima djece i lokalnom zajednicom.*

Tablica 11. Razlika procjene kvalitete suradnje predškolske ustanove s roditeljima/starateljima djece i lokalnom zajednicom

	t	df	Test Value = 0		95% Confidence Interval of the Difference	
			Sig. (2-tailed)	Mean Difference	Lower	Upper
U predškolskoj ustanovi se, radi osiguranja prava na privatnost, koristi poseban prostor za individualne razgovore.	35,922	103	,000	3,97115	3,7519	4,1904
Roditelji se u suradnji s odgajateljima aktivno uključuju u stvaranje boljih uvjeta za odgojno-obrazovni proces.	30,493	103	,000	3,78846	3,5421	4,0349
Odgajatelji povezuju događanja u vrtiću s obiteljskim okruženjem u kojemu dijete živi.	60,326	103	,000	4,39423	4,2498	4,5387
Predškolska ustanova organizira susrete s djecom drugih odgojno-obrazovnih ustanova u lokalnoj zajednici i šire.	25,602	103	,000	3,32692	3,0692	3,5846
Predškolska ustanova surađuje s organizacijama i institucijama po pitanju realizacije projekata koji su važni u odgojno-obrazovnom radu.	30,394	103	,000	3,62500	3,3885	3,8615
Predškolska ustanova sudjeluje u različitim kulturnim i sportskim aktivnostima u lokalnoj sredini.	31,255	103	,000	3,75962	3,5211	3,9982
Aktivnosti predškolske ustanove su prepoznate i cijenjene u lokalnoj i široj zajednici.	33,149	103	,000	3,89423	3,6612	4,1272

Rezultati iz tablice 11 ukazuju na to da postoje statistički značajne razlike *procjene kvalitete* ispitivanja koja se odnosi na suradnju predškolske ustanove s roditeljima/starateljima djece i lokalnom zajednicom. U skladu s rezultatima hipotezu u postojanju statističkih značajnih razlika prihvaćamo.

Tablica 12. Organizacija rada i rukovođenje

	N	Min	Max	M	SD
U predškolskoj ustanovi provodi se proces praćenja i vrjednovanja odgojno-obrazovnoga rada.	104	1	5	3,77	1,261
U predškolskoj ustanovi otvoreno se raspravlja o kvaliteti i uvjetima za poboljšanje kvalitete odgojno-obrazovnoga rada.	104	1	5	3,99	1,194
U procesu donošenja odluka ravnatelj uvažava prijedloge vijeća roditelja koji unaprijeduju rad ustanove.	104	1	5	3,88	1,256
Razvijen je sustav informiranja o svim važnim pitanjima iz života i rada ustanove.	104	1	5	3,82	1,210

U tablici 12 grupirane su tvrdnje koje se odnose na organizaciju rada i rukovođenje u predškolskoj ustanovi. Ispitanici značajnost daju tvrdnji da se *u predškolskoj ustanovi otvoreno raspravlja o kvaliteti i uvjetima za poboljšanje kvalitete odgojno-obrazovnoga rada* (M=3,99; SD=1,194). Najmanje značajnom ispitanici procjenjuju tvrdnju da

se u predškolskoj ustanovi provodi proces praćenja i vrjednovanja odgojno-obrazovnog rada ($M=3,77$; $SD=1,261$). Navedeni rezultati ukazuju na to kako bi se trebalo težiti većemu intenzitetu rada na procesu praćenja i vrjednovanja u predškolskim ustanovama u Zapadnohercegovačkoj županiji. Kako bi potvrdili ove rezultate postavljena je sljedeća hipoteza:

H_3 : *Pretpostavlja se razlika procjene kvalitete ispitanika koja se odnosi na organizaciju rada i rukovođenje u predškolskoj ustanovi.*

Tablica 13. Razlika procjene kvalitete organiziranja rada i rukovođenja u predškolskoj ustanovi

	Test Value = 0					
	t	df	Sig. (2-tailed)	Mean Difference	95% Confidence Interval of the Difference	
					Lower	Upper
U predškolskoj ustanovi provodi se proces praćenja i vrjednovanja odgojno-obrazovnog rada.	30,548	103	,000	3,77885	3,5335	4,0242
U predškolskoj ustanovi otvoreno se raspravlja o kvaliteti i uvjetima za poboljšanje kvalitete odgojno-obrazovnog rada.	34,065	103	,000	3,99038	3,7581	4,2227
U procesu donošenja odluka ravnatelj uvažava prijedloge vijeća roditelja koji unaprjeđuju rad ustanove.	31,528	103	,000	3,88462	3,6403	4,1290
Razvijen je sustav informiranja o svim važnim pitanjima iz života i rada ustanove.	32,245	103	,000	3,82692	3,5915	4,0623

U skladu s rezultatima iz tablice, hipotezu u postojanju statističkih značajnih razlika prihvaćamo. Postoji značajna povezanost koju ispitanici daju kvaliteti organizacije rada i rukovođenja odgojno-obrazovnog rada u predškolskoj ustanovi.

Tablica 14. Etos

	N	Min	Max	M	SD
U predškolskoj ustanovi poštuju se prava djece i odraslih.	104	2,00	5,00	4,58	,758
Svi se podatci pažljivo čuvaju i prikladno razmjenjuju uz poštivanje povjerljivosti.	104	1,00	5,00	4,37	,894
U predškolskoj ustanovi postoji dosljedno poštivanje normi kojima je regulirano ponašanje i odgovornost svih.	104	1,00	5,00	4,16	1,107
U predškolskoj ustanovi predviđene su mjere i sankcije protiv svih oblika diskriminacije u cilju zaštite prava djeteta.	104	1,00	5,00	4,35	,994

Tvrđnje koje se odnose na *etos* prikazane su u tablici 14. Ispitanici značajnost daju tvrdnji da se u predškolskoj ustanovi poštuju prava djece i odraslih ($M=4,58$; $SD=,758$) te da se svi podatci pažljivo čuvaju i prikladno razmjenjuju uz poštivanje povjerljivosti ($M=4,37$; $SD=,894$). Primjenom t-testa istraženo je postojanje razlike procjene kvalitete ozračja.

H_4 : *Pretpostavlja se da ne postoji statistički značajna razlika u procjeni kvalitete među ispitanicima koja se odnosi na etos.*

Tablica 15. *Razlika procjene kvalitete među ispitanicima koja se odnosi na etos*

	t	df	Sig. (2-tailed)	Mean Difference	95% Confidence Interval of the Difference	
					Lower	Upper
					Test Value = 0	
U predškolskoj ustanovi poštuju se prava djece i odraslih.	61,685	103	,000	4,58654	4,4391	4,7340
Svi se podatci pažljivo čuvaju i prikladno razmjenjuju uz poštivanje povjerljivosti.	49,890	103	,000	4,37500	4,2011	4,5489
U predškolskoj ustanovi postoji dosljedno poštivanje normi kojima je regulirano ponašanje i odgovornost svih.	38,355	103	,000	4,16346	3,9482	4,3787
U predškolskoj ustanovi predviđene su mjere i sankcije protiv svih oblika diskriminacije u cilju zaštite prava djeteta.	44,673	103	,000	4,35577	4,1624	4,5491

U skladu s rezultatima iz tablice 15 hipotezu o nepostojanju statističkih značajnih razlika odbacujemo. Postoji značajna povezanost koju ispitanici daju kvaliteti promicanja univerzalnih etičkih normi.

Zaključak

Temeljem istraživačkih nalaza možemo zaključiti da ispitanici prepoznaju važnost prostornoga okruženja koje doprinosi osjećaju dobrodošlice djece i njihovih roditelja te ga pozitivno ocjenjuju, ali isto smatraju da bi prostori gdje borave djeca trebali biti sigurniji. Iz navedenih rezultata vidljivo je kako se ispitanici u velikoj mjeri slažu s tvrdnjom da se sva djeca tretiraju kao jednako važna, poštuju se prava djece i odraslih te kako se u skupinama njeguje pozitivna atmosfera, spontana i otvorena za komunikaciju. Također, smatraju da se u osmišljavanje i realizaciju odgojno-obrazovnoga procesa trebaju više uključiti roditelji i predstavnici lokalne zajednice. Ispitanici se slažu s tvrdnjom da odgajatelji povezuju događanja u vrtiću s obiteljskim okruženjem u kojem dijete živi dok indiferentnost prema ostalim tvrdnjama pokazuje da predškolske ustanove ne sudjeluju dovoljno u kulturnim i sportskim aktivnostima u lokalnoj sredini te bi se trebali usmjeriti na suradnju s drugim odgojno-obrazovnim institucijama kao i organizacijama o pitanju realizacije projekata koji su važni u odgojno-obrazovnome radu. Navedeni rezultati ukazuju na to kako bi se trebalo težiti većemu intenzitetu rada na procesu praćenja i vrjednovanja u predškolskim ustanovama u Zapadnohercegovačkoj županiji.

VALIDITY ASSESSMENT AS A PREREQUISITE FOR IMPROVING THE QUALITY OF WORK IN INSTITUTIONS FOR EARLY AND PRE-SCHOOL EDUCATION

Abstract

Monitoring, evaluating and the work development quality in institutions for early and pre-school education should be an ongoing process that carries out procedures for evaluation and self-evaluation. The aim of this research is to determine the existence and direction of progress in the work of West Herzegovina Canton preschool institutions for the purpose of improving the quality of education. The quality of the educational process is monitored via standards which are operationalized by indicators that are applied in institutions of early and pre-school education in the Republic of Croatia and the Republic of Srpska. Results of the respondents indicate that all children are treated as equally important, the rights of children and adults are respected and it has been evident that a positive and spontaneous atmosphere is fostered in groups which are open to communication. Also, it is considered that the design and implementation of the educational process should involve parents and representatives of the local community more. These results indicate that higher intensity should be focused on the process of monitoring and evaluation in preschool institutions in the West Herzegovina Canton.

Key words: *institutions for early and pre-school education, assessment, quality*